

Державна податкова адміністрація України
Академія державної податкової служби України

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

№ 3(9) 2000

Економіка

Фінанси і кредит

Податки

Право

**Підготовка майбутніх фахівців
податкової служби**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор	Мельник П.В., кандидат економічних наук, заслужений економіст України
Заступник головного редактора	Тарангул П.Л., кандидат географічних наук
Заступник головного редактора	Антипов В.І., кандидат юридичних наук
Заступник головного редактора	Данілов О.Д., кандидат економічних наук
Відповідальний секретар	Філоненко М.М., кандидат економічних наук
	Азаров М.Я., доктор геолого-мінералогічних наук, член-кореспондент НАНУ
	Бахін В.П., доктор юридичних наук, професор
	Горленко І.О., доктор географічних наук, професор
	Джужа О.М., доктор юридичних наук
	Євдокименко В.К., доктор економічних наук, професор
	Костіна Н.І., доктор економічних наук, професор
	Кужельний М.В., доктор економічних наук, професор
	Калюжний Р.А., доктор юридичних наук
	Лановенко І.П., доктор юридичних наук, член-кореспондент АПрН України, заслужений діяч науки і техніки України
	Лисиченко В.К., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
	Ріппа С.П., доктор економічних наук
	Савченко О.Я., доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент НАНУ
	Фрідман І.Я., доктор юридичних наук, професор
	Черваньов Д.М., доктор економічних наук, професор
	Шкарупа В.К., доктор юридичних наук

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.

Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування, вносяться редакцією за погодженням авторів.

При передруку матеріалів посилання на "Збірник наукових праць Академії ДПС України" обов'язкове.

Свідectво про
державну
ресстрацію серія
КВ № 4662 від
8.11.2000 р.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201, редакція Академії ДПС України. Тел. (04497) 56-0-75, 55-5-68.

© Академія державної податкової служби України, 2000

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць
Академії державної
податкової служби України

Виходить
4 рази на рік

3(9)2000
Видається з 1997 року

Зміст

<i>Економіка</i>	Мельник П. Наукові передумови розвитку податкових важелів регулювання економіки 5
	Лісовська О. Теоретико-методичні аспекти дослідження економічної безпеки України 13
	Євтушенко Г. Підвищення освітнього рівня населення – шлях до економічного зростання 18
	Уловиченко В. Монопрофільні міста: перспективи та проблеми формування бюджетів розвитку 26
	Пілопригора Н. Праця і заробітна плата як економічні категорії 32
	Неборачко О. Зростання платоспроможності населення – основа розвитку торгівлі продовольчими товарами 38
<i>Фінанси</i>	Мельник В. Фінанси в системі економічної безпеки 46
	Євдокименко В. Чинники розвитку інвестиційно-кредитної діяльності 51
	Бридун Є., Новицький В. Необхідність та шляхи впровадження екологічного страхування в Україні 60
<i>Податки</i>	Львовчик С. Орієнтири податкової політики 68
	Опарін В., Лутчак Л. Податкове навантаження на підприємницьку діяльність в Україні 74
	Жеребних А. Податкові пільги як регулюючий засіб стабілізації фінансових відносин в Україні 80
	Терещенко О. Податкові аспекти врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості підприємств 86
	Філоненко М. Митна вартість товару – основа розрахунку непрямих податків 94
	Данілов О. Податок на додану вартість та його економіко-математичне моделювання 99

С. Бридун,
В. Новицький

Необхідність та шляхи впровадження екологічного страхування в Україні

Розглянуто коло питань, пов'язаних з організацією моделювання еколого-економічного ризику.

Аналізується нормативна та законодавча база у сфері екологічного аудиту, який є важливою організаційною складовою системи екологічного моніторингу і засобом відслідковування екологічного стану суб'єктів господарювання та можливостей удосконалення екологічного стану суб'єктів господарювання та можливостей удосконалення їх діяльності з метою поліпшення загальної екологічної ситуації.

Значну увагу приділено питанням функціонування екологічного страхування як засобу відшкодування екологічних збитків. Досліджено питання організації страхового ринку за кордоном і на підставі одержаної інформації сформульовано зміст бажаних напрямків розвитку страхування екологічної спрямованості в Україні.

Екологічна ситуація в Україні сьогодні та тенденції її зміни говорять про необхідність залучення в природоохоронну сферу комерційних структур. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про доцільність застосування страхового методу відшкодування екологічних збитків, який дозволяє швидко отримувати кошти на компенсування шкоди, заподіяної навколишньому середовищу.

Структура економіки України свідчить про негативний вплив важкої промисловості з високим техногенним навантаженням на навколишнє середовище. Обсяги джерел викидів шкідливих речовин з 1995 по 1998 рр. збільшилися на 3,74%. Скидання забруднених стічних вод у природні поверхневі водні об'єкти в 1998 р. становили 4228 млн. м³. Шкідливі викиди в атмосферне повітря в 1998 р. – 6040,8 тис. т¹. Аналізуючи викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря по регіонах, можна зробити висновок, що найбільш забрудненими є Дніпропетровська, Донецька та Луганська області¹.

Сьогодні у вітчизняній економіці винуватці спричинених втрат фактично ніякої відповідальності не несуть. Компенсація збитків раніше проводилася приблизно 10% за рахунок держрезервів; 2-3% покривалось винуватцями шкоди, і решта не покривалась зовсім. Практично немає даних про компенсації збитків, що викликані аварійним забрудненням навколишнього середовища; не існує працюючого механізму їх відшкодування.

Втрати від аварійного забруднення навколишнього середовища в Україні в 1998 р. складають 1169,7 тис. грн., крім того, шістьма випадками аварійних проливів нафти у Чорне море (Одеська область) завдано шкоди довіллю на загальну суму 518,6 тис. дол. США, з яких відшкодовано 394,5 тис. дол. США¹. Коштів на попередження аварій,

¹ Статистичний щорічник за 1998 р./ Держкомстат України, за ред. Осауленко О.Г. – К. – Техніка, 1999. – 576 с.

ліквідації їх негативних наслідків і компенсації збитків постраждалим немає ні у держави, ні у підприємства – джерела аварійного забруднення навколишнього природного середовища.

Дослідження еколого-економічного потенціалу дає можливість забезпечувати покриття збитків від аварійного забруднення навколишнього середовища і додаткового фінансування природоохоронних (протиаварійних) заходів за рахунок створення системи екологічного страхування.

Порядок здійснення екологічного страхування має визначатись відповідним законодавством України. Однак його поки що немає. Нижче зазначені деякі найбільш важливі з чинних у даний час документів, які відносяться до сфери екологічного регулювання: ст. 50 Закону України "Про природно-заповідний фонд України"; статті 15-17 Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку"; ст. 9 Закону України "Про пестициди і агрохімікати"; статті 14 і 38 Закону України "Про відходи"; Закон України "Про охорону навколишнього середовища" від 16.10.1992 р.; Закон України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.10.1992 р.; Постанова КМУ України від 13.01.1992 р. №18 "Про затвердження Порядку визначення стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища та Положення про республіканський позабюджетний фонд охорони навколишнього середовища"; Постанова КМУ України від 13.12.1992 р. №1092 "Про затвердження Положення про порядок встановлення рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря"; Постанова КМУ України від 29.05.1995 р. №364 Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами"; Наказ Мінекобезпеки №154 до Постанови КМУ №354; Постанова КМУ, від 11.09.1996 №1100 "Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично припустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується"; Наказ/ Порядок, від 18.07.1996, №75 "Про затвердження Порядку розробки та затвердження нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (Мінекобезпеки) (1466)"; Наказ від 18.07.1996, № 76 "Про затвердження Інструкції щодо оформлення та змісту проекту нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (Мінекобезпеки) (1467)"; Наказ, від 27.10.1997, №171 "Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства (Мінекобезпеки) (2725)"; Наказ/ Порядок від 12.05.1999, №104 "Про затвердження Порядку видачі дозволів та поставлення на облік організацій, що розробляють проекти нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (Мінекобезпеки) (3641)"; Порядок відновлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. Затверджено постановою КМУ від 1 березня 1999 р., №303.

Аналіз указаних вище документів показав необхідність більш детального обґрунтування їх змісту і порядку використання. Детальніше зупинимося на характеристиці окремих елементів екологічного страхування.

Об'єктом страхування є майнові інтереси страхувальника, пов'язані з його обов'язком відшкодувати збитки, завдані навколишньому природному середовищу чи

майну третіх осіб, у зв'язку із здійсненням страхувальником діяльності, яка становить небезпеку для навколишнього середовища.

Страховальниками екологічного страхування визначаються юридичні та фізичні особи України, а також іноземних держав, юридичні особи, створені на умовах спільної власності, що займаються підприємницькою діяльністю, проведення якої може спричинити збитки, що шкідливо впливають на навколишнє природне середовище.

В екологічному страхуванні страховим ризиком є екологічний ризик, який треба розуміти як можливість випадкового (раптового, ненавмисного) забруднення довкілля, у разі настання якого завдається шкода екологічним інтересам громадян, юридичних осіб, а в окремих випадках і суспільства (держави).

Екологічне страхування має здійснюватися в обов'язковій і добровільній формах. Вибір форми страхування повинен залежати від об'єктів страхування і категорій страхувальників. Обов'язкове екологічне страхування проводиться на випадок екологічних аварій (катастроф), які можуть статися в результаті виробничої і невиробничої діяльності, стихійних лих, що призвели до значних разових перевищень рівнів викидів (скидів) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище порівняно із встановленими нормативами, а також у зв'язку з погіршенням стану сховищ твердих і рідких відходів (їх переповнення, розгерметизація тощо), з виявленням фактів підвищення забруднення ґрунтів, підземних вод у зоні сховищ, із витіканням шкідливих речовин через аварії сховищ і транспортних систем, з аварійними зупинками або зниженням потужності очисних і вловлювальних засобів та споруд.

В обов'язковій формі має здійснюватися страхування відповідальності підприємств, які є джерелом підвищеного екологічного ризику, за збитки, заподіяні третім особам. Інвентаризацію, перелік та класифікацію за рівнем екологічного ризику цих підприємств мають здійснювати природоохоронні органи¹.

Здійснювати обов'язкове екологічне страхування у відповідності з Законом України "Про страхування"² можуть національні страховики (об'єднання страховиків), які отримали ліцензію на цей вид страхування, або спеціалізована державна страхова організація, що створена і діє відповідно до цього закону. Комітет із нагляду за страховою діяльністю має надавати перевагу досвідченим страховикам із розвинутою регіональною мережею своїх представництв. Порядок визначення страхових тарифів з обов'язкового екологічного страхування та обмеження на їхні граничні розміри мають встановлюватися Кабінетом Міністрів України.

У добровільній формі усіма без винятку підприємствами можуть страхуватися інші види екологічної відповідальності, зокрема відповідальність за збитки, заподіяні здоров'ю та життю персоналу підприємств-винуватців екологічних аварій, а також прямі і непрямі витрати, пов'язані з ліквідацією екологічних наслідків.

Страхова сума встановлюється за згодою сторін, страховик несе відповідальність в межах страхової суми. Після виплати страхового відшкодування страхова сума за договором зменшується на розмір виплаченого відшкодування. Страхова премія розраховується, виходячи з страхових сум, тарифних ставок, терміну страхування.

¹ Голанчик М.А., Мачко В.І. Передумови та перспективи розвитку екологічного страхування // Фінанси України - 1997, - №7, - С.91-97.

² Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 р.

Премія сплачується у валюті згідно з законодавством України. Страхова премія сплачується одноразово, або по частинам у два строки.

При укладенні договору страхування на термін не менше одного року, страхувальнику може бути надано право на сплату страхової премії у два строки. Перша частина страхової премії - 50% - сплачується при укладенні договору страхування, але не пізніше 10 днів з моменту підписання договору обома сторонами. Друга частина страхової премії сплачується не пізніше, як через три місяці після вступу договору в силу. Весь цей час страховик несе відповідальність в межах страхової суми.

Якщо друга частина платежу не буде внесена протягом трьох місяців, договір припиняє свою дію і може бути відновлений після внесення премії, що залишалась і неустойки у розмірі 10% від страхової премії. Страховий тариф визначається страховиком залежно від наступних факторів: виду підприємства (галузі); наявності очисних споруд і їх стану; місця перебування та інших факторів.

В екологічному страхуванні можливий варіант використання змішаної обов'язково-добровільної форми страхування, при якій державними природоохоронними органами товаровиробникам забороняється експлуатувати джерела підвищеного екологічного ризику без наявності у них страхового полісу, що гарантує мінімальний рівень компенсації збитків від визначеного переліку екологічних ризиків. При такій формі підприємства не зобов'язані укладати договір екологічного страхування, але вони побічним шляхом відшкодовуються до укладання договору на добровільних засадах. До такої форми страхування можна вдатися на випадок відхилення законодавчими варіанту обов'язкового страхування.

В галузі екологічного страхування досвіду по залученню коштів для забезпечення екологічного страхування небагато. За матеріалами науково-дослідної групи "GERLING-CONSALTING" (підрозділ "GERLING-KONSERN"), яка надає консультації страховим компаніям, в тому числі по екологічним питанням, а також (PRIGGE HELENE 1993) можна зробити висновки, що страхова відповідальність за забруднення навколишнього середовища ведеться, наприклад, у Німеччині в рамках діючого природоохоронного законодавства. При цьому величина шкоди визначається стороною, яка подає позов, а суд може прийняти чи переглянути цю величину¹.

Обов'язкове страхування відповідальності прийняте в Бельгії, але не введено в практику, обговорюється в Німеччині. Цікаво, що обов'язкове страхування в Бельгії, наприклад, здійснюється приватними страховими компаніями. В деяких країнах з розвинутою ринковою економікою існує і останнім часом зазнає значних змін багаторівнева система страхування відповідальності.

Матеріальна відповідальність за втрати, завдані третім особам забрудненням навколишнього середовища промисловими аваріями, передбачається нормами цивільного права і забезпечується системою страхових фондів. З метою розширення кола такого страхування і підвищення максимальних розмірів страхових сум, починаючи з 1979 р., стали створюватися спеціальні пули. Такі пули створені в Японії, Франції, Голландії, Швеції та Англії.

Поряд із страхуванням в рамках загальної цивільної відповідальності збитків від забруднення навколишнього середовища і наявності спеціальних пулів, резервування

¹ Моткин Г.А. Основы экологического страхования // М.: Наука. - 1996. - 192 с.

засобів на цілі відшкодування втрат здійснюється в економічно розвинених країнах шляхом взаємного страхування промислових компаній (створення ними об'єднаних страхових фондів) або шляхом створення власних резервних фондів (з відповідною відмовою від послуг страхових компаній і від спільного страхування). Останній вид резервування засобів на покриття збитків від забруднення навколишнього середовища застосовується, як правило, великими компаніями з стійким фінансовим становищем.

Проведення операцій по страхуванню відповідальності на випадок забруднення навколишнього середовища, як інших видів страхування вимагає, на думку зарубіжних експертів, ряду умов. В перелік загальних умов входить: наявність великого числа об'єктів страхування (широке страхове поле), випадкові втрати, які до того ж повинні бути точно визначені і за часом і за місцем виникнення і виражені в грошовому відношенні. Практика визначення розміру шкоди повинна базуватися на досвіді минулих років. Крім того, страхувальник оцінює ризик, який належить страхуванню з метою визначення максимально можливих збитків і правильного встановлення тарифної ставки страхового внеску.

Розмір однієї або декількох втрат по кожному страховому випадку не повинен бути більшим від резервних фондів страховиків. Страхувальник повинен діяти у відповідності із законом і враховувати можливі обмеження, які виникають в законодавчих актах. При всьому цьому страхування не повинні впливати на поведінку страхувальника таким чином, щоб збільшувалась вірогідність або розмір збитку.

Правові обмеження пов'язані, з одного боку, із законодавством про страховий нагляд і, з іншого боку, – з законом про контроль за забрудненням навколишнього середовища.

Так, в більшості країн від страхувальників для підтвердження їхньої платоспроможності вимагається створення відповідних резервів і прийняття необхідних узгоджень про перестраховання, щоб забезпечити виплату страхового відшкодування за пред'явленими позовами. Якщо страхувальник не в змозі визначити об'єм своєї відповідальності по одному індивідуальному ризику в такому розмірі, який не поставить під удар його платоспроможність, то можливість прийняття на страхування цього ризику вирішують відповідні урядові органи. Що стосується законодавства про охорону навколишнього середовища, то відомо, що ні в одній із західних країн не вводилось ніяких, пов'язаних з цим, обмежень по умовах страхування. Але треба брати до уваги і те, що в багатьох країнах закони про охорону навколишнього середовища в основному складені з урахуванням з кримінального права¹.

У більшості країн страхування відповідальності за ризик погіршення якості навколишнього середовища спеціально призначалось для вирішення проблем, які виникають в результаті постійного забруднення. Не дивлячись на те, що договори страхування відповідальності за забруднення навколишнього середовища взагалі не передбачали проведення відбудовчих робіт, проте зазначалось, що вони зможуть підтримувати процес ліквідації діючого забруднення з метою уникнути в майбутньому позовів третьої сторони, а також мінімізувати уже встановлені позови.

Цікавою є запроваджена практично в 1998 році схема екологічного страхування в Нижегородській області Російської Федерації, яка вміщує наступні елементи¹.

Нижегородський обласний фонд екологічного страхування (НОФЕС). Правління НОФЕС і його виконавча дирекція є керівним органом по забезпеченню екологічного страхування в регіоні. НОФЕС акумулює підприємствам частину коштів, які спрямовуються на екологічне страхування, розробляє і за погодженням з керівництвом області, спеціально уповноваженими природоохоронними органами реалізує програму превентивних заходів. Метою НОФЕС є відбір уповноважених страхових компаній, контроль їхньої діяльності по страхуванню екологічних ризиків, розробка єдиних страхових тарифів, управління коштами фонду. Дирекція фонду формує систему моніторингу підприємств-джерел підвищеної небезпеки, створює банк статистичних даних по категоріям підприємств, що дозволяє прогнозувати рівень ймовірного екологічного ризику, організовує підготовку кадрів для системи регіонального екологічного страхування.

У Правління НОФЕС входять керівники екологічної служби адміністрації Нижегородської області, представники територіальних, спеціально уповноважених органів в галузі охорони навколишнього середовища, представники страхових компаній.

Страховиками є страхові компанії, які мають ліцензію органа державного страхового нагляду на проведення страхування громадської відповідальності підприємств – джерел підвищеної небезпеки і громадської відповідальності за шкоду, заподіяну забрудненням навколишнього середовища. Страхові компанії проходять конкурсний відбір, перевага надається надійності та діловій активності за формальними критеріями.

В перелік підприємств – джерел підвищеної екологічної небезпеки, затверджений адміністрацією області, занесені підприємства і організації, які в процесі господарчої діяльності можуть нанести значної шкоди навколишньому середовищу і третім особам.

Особлива роль у функціонуванні регіональної системи екологічного страхування належить аварійним комісарам по екологічним ризикам. Служба аварійних комісарів в даній схемі підпорядкована НОФЕС і тісно взаємодіє з територіальними підрозділами спеціально уповноважених природоохоронних органів.

Аварійні комісари виступають у якості експертів для визначення рівня екологічного ризику і підприємств, що уклали договори страхування. Вони оцінюють необхідні затрати і беруть участь у розробці превентивних заходів. Службою аварійних комісарів проводиться експертиза при настанні страхових випадків.

Суб'єктам, що беруть участь в екологічному страхуванні, стають юридичні та фізичні особи, які відшкодовують заподіяні втрати. В цій системі місцева влада несе відповідальність за стан навколишнього середовища і за проведення екологічного страхування в регіоні.

Кошти підприємств, що відраховуються на екологічне страхування, розподіляються таким чином. Основну частину – 80% коштів – отримують страхові компанії для формування резервів. Ці кошти використовуються на покриття збитків від аварій на

¹ Косариков А. П., Алешин Н. В., Казлов С. Н. Опыт экологического страхования (Нижегородская реализация) // http://ultr2x.uic.ru/minic/p/min12_98/016.htm

виробництвах страхувальників при настанні страхових випадків. Інша частина коштів – 20% – направляється в НОФЕС для поповнення централізованого фонду превентивних заходів. Кошти фонду використовуються на попереджувальні заходи по зниженню ризику виникнення страхових випадків на застрахованих підприємствах (заміна застарілих технологій, встановлення контрольного обладнання і т.ін.). Виділення коштів проводиться згідно з планом попереджувальних заходів, розробленим органами НОФЕС разом із службами аварійних комісарів.

Підсумовуючи сказане можна зробити висновок, що страхування ризику забруднення середовища в межах страхування відповідальності і при великій кількості обмежень на виплату страхового відшкодування стримує представників страхового бізнесу. Сьогодні більшість договорів страхування громадської відповідальності містять застереження про виключення ризику забруднення навколишнього середовища. Цей опір страховиків викликаний і вимогою відшкодування збитків протягом тривалого періоду після закінчення строку дії договору.

При спробі запровадити екологічне страхування виникають складності, які не залежать в більшості своїй від бажання або небажання страховиків. Проблеми реалізації принципів страхування ризику забруднення навколишнього середовища можна згрупувати за ступенем важливості і необхідності в декілька позицій.

1. Складності визначень при складанні умов договору, що пояснюються відсутністю елементарної термінології. Наприклад, відсутні єдині поняття екологічної аварії і збитків від забруднення навколишнього середовища, аварійного забруднення і ризику безперервних надходжень шкідливих речовин в навколишнє середовище.

2. Невпевненість страховика у виконанні умов договору при поданні позову до суду, де можливе збільшення об'єму відповідальності через інтерпретації умов договору.

3. Велика проблема відшкодування збитків після ліквідації наслідків забруднення, що пов'язані з надходженням шкідливих речовин за попередній період.

4. Відсутні методики, що задовольняють і страховиків, і страхувальників по визначенню ймовірності збитків і обумовлених цим тарифних ставок.

5. Відсутні законодавчі акти.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що екологічне страхування у західних країнах знаходиться в стадії розробки. В ряді напрямків, наприклад, у розробці розрахункових методик оцінки взаємодії шкідливих речовин на елементи екосистеми вітчизняні методики мають більші здобутки. На теоретичному рівні, в практиці страхових компаній застосовуються збільшені тарифні ставки та обмежене коло страхових випадків, які мають відношення до забруднення навколишнього середовища.

Практичне запровадження екологічного страхування має бути зваженим, іти від простих страхових операцій до складніших у міру нагромадження досвіду, від регіональних експериментів до запровадження як в екологічно найнебезпечніших районах, так і у всій Україні. Для запровадження екологічного страхування необхідно провести такі першочергові заходи:

– прийняти Верховною Радою Закон України "Про екологічне страхування", в якому визначити всі його параметри, механізми правового регулювання відносин сторін та пакету урядових підзаконних актів із реалізації цього закону;

– визначити об'єкти і регіони, де експериментально розпочнеться впровадження цієї системи;

– створити реєстр підприємств, що підлягають екологічному страхуванню (екологічна експертиза підприємств вже існує);

– розробити правила обов'язкового і добровільного страхування;

– розробити методику розрахунку страхових і стимулюючих (пільгових) тарифів;

– узагальнити і систематизувати наявні методики визначення оцінок екологічних збитків з метою розробки методики визначення страхового відшкодування;

– визначити ліміти граничних рівнів виплат страхового відшкодування з обов'язкового страхування;

– чітко розмежувати сферу екологічного страхування з іншими системами економічних заходів екологічного спрямування¹;

– розробити нормативний акт, що визначає "Положення про аварійних комісарів екологічного ризику".

Концепція екологічного страхування дозволяє говорити про нього, як про ринковий механізм фінансового забезпечення екологічної безпеки. Звичайно, необхідним є введення спеціального комплексу заходів, які, по-перше, стимулюватимуть природоохоронну діяльність підприємств (зниження ставок податків на прибуток, віднесення страхових платежів на собівартість продукції) і, по-друге спонукатимуть страховиків до розширення послуг по страхуванню екологічних ризиків.

¹ Гопанюк М.А., Малько В.І. Передумови та перспективи розвитку екологічного страхування. // Фінанси України. – 1997. – №7. – С.91-97.